

Indiai–kínai háború a Himalájában (1962)

A háború kirobbanása meglepte a világot, ugyanis egészen az 1960-as évek elejéig a két ázsiai óriás kapcsolatai jónak voltak mondhatók. Alig több mint nyolc évvel a háború előtt írták alá a panca silát, amelynek keretében öt pontban megfogalmazták a békés egymás mellett élés, a kölcsönöség, a belügyekbe be nem avatkozás, a kölcsönös megnemtámadás, az egymás területi integritásának és szuverenitásának tiszteletben tartására vonatkozó alapelveket. Úgy látszott, hogy a két országnak nincsenek súlyos problémái egymással. Erre utal a Nehru által is előszeretettel hangoztatott „Hindu–Chin bhai bhai” (magyarul nagyjából így hangzik: indiaiak és kínaiak testvérek) szlogen, amely az 1950-es évek végéig egész Indiában igen népszerű volt. A valóság azonban a két ország viszonya főként 1959-től kezdett elmérgesedni, majd 1962-ben háború tört ki közöttük. Nem csoda, hogy „Hindu–Chin by-bye”-ra módosult a korábbi szlogen az 1950-es évek végétől.

A háború előtt

A háborúk természetesen nem véletlenül törnek ki, mindig vannak olyan pontok a történelemben, amelyek nagy hatást gyakorolnak a későbbi fegyveres konfliktus kialakulására. Így volt ez ennél a háborúnál is. Az előzmények közül mindenképpen a legfontosabbnak a két ország által vitatott határszakasz látszik, ugyanis a konfliktus voltaképpen egy határvitából indult ki. A háború azonban túlmutat egy határvita keretein, hiszen a területről való egyet nem értés mellett még számos más oka is volt.

A két ország közötti vita a 20. század elejére vezethető vissza, India brit gyarmati státusának és Kína félgyarmati helyzetének korába. Az 1962-es háborúban vitatott te-

rületek még a cári Oroszország, és a Brit Birodalom érdekeinek elhatárolása szempontjából voltak fontosak. 1907-ben végül is a két birodalom egy Perzsiától egészen Tibetig húzódó ütközőzóna létrehozásában egyezett meg. Tibet is az 1962-es konfliktus szerves részét képezi, ugyanis Tibet határai gyakorlatilag India és Kína határait is jelentik. A 20. század elején is éppen ezért volt fontos Tibet, ugyanis Kína, Oroszország és Nagy-Britannia szempontjából is elhatárolta egymástól a három hatalom érdekeit. Tibet helyzete azonban elég komplikált: Kína része volt, azonban nagymértékű autonómiával rendelkezett. A 20. század elején a britek számára is egyre fontosabbá vált India határainak biztosítása szempontjából. Az 1910-es évek elején Tibetben erősödött a szeparatista hangulat, s ennek azért volt nemzetközi jelentősége, mert Kínában a császárság bukását követően a hadurak versengése kaotikus állapotokat alakított ki. Tibet és a régió helyzetének rendezésére a britek konferenciát hívtak össze az indiai Szimlába, amelyet 1913–1914-ben tartottak. A konferencián a britek mellett Kína és önálló félként Tibet is részt vett. Végül is aláírtak egy egyezményt, amely szerint Tibetet két részre osztották volna, az ún. Külső-Tibetre (autonóm terület a dalai láma irányítása alatt, Kína nem avatkozik be az országrész ügyébe), Tibet másik része pedig kínai fennhatóság alá került volna. A kínai parlament azonban nem ratifikálta az egyezményt, ugyanis nem ismerte el Tibetet (Tibet 1912 és 1950 között de facto független állam volt, azonban egyetlen állam se ismerte el). Az angolok azonban megegyeztek a tibetiekkel, és így a konferencia eredményeképp megszületett az ún. McMahon-vonal, amely India és Kína (azaz akkor még Tibet) tényleges határát jelentette annak ellenére, hogy azt a kínaiak nem ismerték el.

Időközben számos világtörténeti szempontból is fontos esemény történt a tágabb térségben a tibeti kérdés azonban csak az 1950-es évektől kerül ismét előtérbe. Kínában a Kínai Népköztársaság megszületése (1949) után, 1950-ben a vörös hadsereg

megszállta Tibetet (Peking szerint felszabadították). Az ebből adódó feszültségek azonban nem eredményeztek nagyobb problémát Kína és India

között, az 1950-es évek elején a két ország kapcsolata meglehetősen jó volt, amit a már említett panca sila is mutatott.

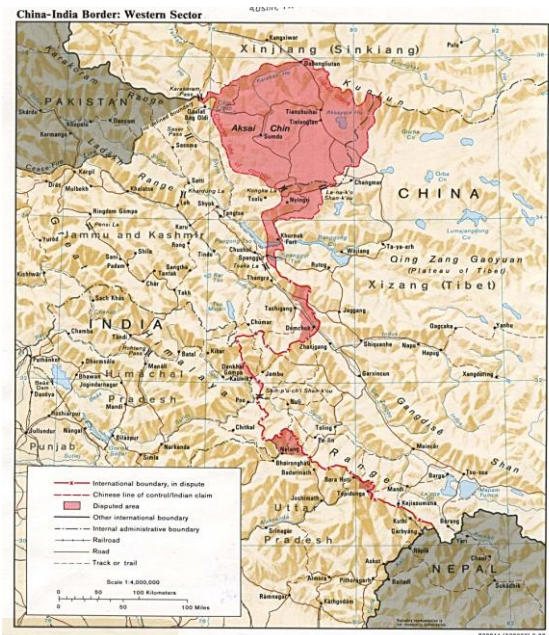
1959-ben azonban Tibetben felkelés robbant ki, amelynek leverését követően a Dalai Láma és sok követője Indiába menekült, ahol menedéket kaptak. Kína erre Indiát a tibeti felkelők támogatásával, a kínai belügyeibe való beavatkozással, a panca sila megsértésével vádolta.

Az indiai–kínai rossz viszony kialakulásának másik fő oka a határok bizonytalanságában keresendő, és végül is ez vezetett el a háborúhoz. Az 1950-es évek eleji jó kapcsolat ellenére ugyanis bizonyos határszakaszok vitatottak voltak, viszont ezek nagyrészt igen magasan húzódtak, így nem igazán ellenőrizte őket senki. A helyzet elmérgesedésével azonban mindkét ország közigazgatása és hadserege egyre nagyobb mértékben jelent meg a vitatott régiókban: helyőrségeket építettek és katonákat is állomásoztattak a közelben. Ez már az 1950-es évek végén is kisebb, néha még halálos áldozatokkal is járó összecsapásokhoz vezetett.

Az 1960-as évek elején a két ország kapcsolatát az Ázsián belüli vezető szerepért való versengés, a mindkét fél által magának vallott területek, valamint a Tibettel kapcsolatos vita határozta meg. Minden adva volt tehát a háborúhoz.

A háború

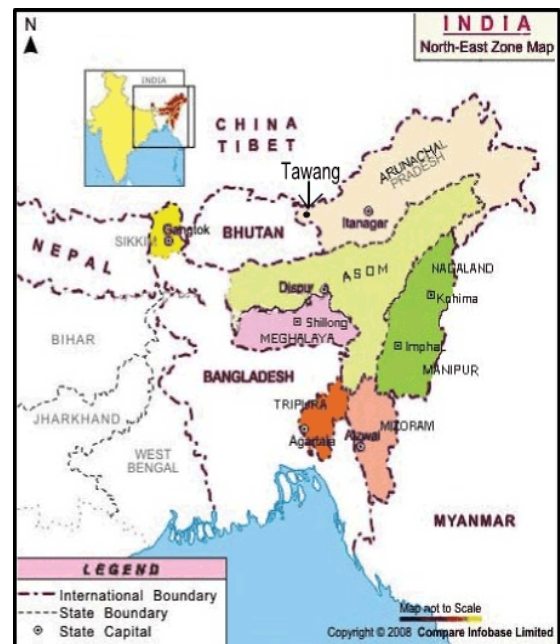
A háború közvetlen előzményét a területi vita szolgáltatta. Lássuk ezen területeket, és azt, hogy ki miért vallotta magának őket!



Forrás:

http://www.lib.utexas.edu/maps/middle_east_and_asia/china_indiaw_border_88.jpg

A tawangi körzet, és Arunácsal Prádés (a régebbi NEFA)



Forrás:

<http://www.tawangmonastery.org/images/NEI.gif>

A kérdéses területek India északi és északkeleti, azaz a másik oldalról nézve Kína dél-nyugati és dél-keleti határai mentén helyezkednek el. India, Pakisztán és Kína között helyezkedik el Akszai Csin régió,

ami a háború szempontjából talán a legfontosabb terület, valamint vitatott volt még a Burma és Bhután, a Burma és India határán elterülő Arunácsal Prádés (régábbi nevén North East Frontier Agency, azaz NEFA elnevezésű régió is). Ezeken kívül, még a két terület között voltak kisebb jelentőségű vitatott szakaszok is. A kínaiak szerint mindkét terület régebben Tibet része volt, tehát alapvetően Kínához tartozik. Azonban az indiaiak ezt máshogy gondolták. India szerint Akszai Csin Kasmír része, azaz, tradicionálisan India fennhatósága alatt áll. India észak-keleti részén fekvő NEFA Kína szerint ugyancsak Tibethez tartozik, azonban India arra hivatkozik, hogy a 19. században csatolták a britek a Brit Birodalomhoz, és azóta India része. Ezen kívül India számára a McMahonvonal is hivatkozási alap, amit Kína szintén nem ismer el. Érveinek alátámasztására mindkét fél a múltba nyúl vissza, hogy igazolja állítását, azáltal, hogy bebizonyítják, az évszázadok során igenis hozzá tartoztak a vitatott területek. Ennek ismertetése azonban meghaladná e cikk kereteit, s – mint látni fogjuk – mára ennek már nincs is sok jelentősége, ugyanis a háború megoldotta a helyzetet.

Miért voltak olyan fontosak ezek a területek? Itt elsősorban Akszai Csin fontossága a kiemelkedő, ugyanis a kínai PLA (People's Liberation Army, magyarul Népi Felszabadító Hadsereg) 1956-ban útépitésbe kezdett a területen, annak érdekében, hogy a Tibetben állomásozó csapatai jobb ellátását biztosítsa. Az indiaiak az 1957-ben megépített útról csak késve szereztek tudomást, és egyáltalán nem fogadták örömmel a hírt, ugyanis Kína szerintük ezzel megsértették India területi integritását.

A helyzet kapcsán Nehru és Csou En-laj többször is levelet váltott. Nehru szerint Kínának ki kell vonulnia az indiai területekről, csak aztán tárgyalhatnának a vitatott határok kérdésében. 1959 őszén Csou En-laj kompromisszumot ajánlott, amelynek a lényege a következő: mindkét fél visszább vonná a csapatait, így az Akszai Csinben

épített utak (időközben egy újabbat is készítettek a kínaiak) kínai fennhatóság alatt maradtak volna, viszont cserébe India NEFA-ban jutott volna hozzá a vitatott területekhez. Ezt Nehru elutasította, emiatt is vádolták azzal a kínaiak, hogy egyoldalúan szemléli a dolgokat. Nehru azonban nem tartotta vita tárgyának a kérdést, szerte a területek mindenképpen India részei.

India ezzel összhangban folytatta politikáját is: csapatokat vezényeltek a határ közelébe. Peking ugyancsak csapatokat küldött, hogy megvédjék a stratégiai fontosságú útvonalukat. A csapatok számának növekedésével nőtt a bizalmatlanság és a fenyegettség-érzet, a háború esélye is, és valóban, emelkedett az összecsapások száma, majd 1962 őszén ki is tört a háború.

A két ország felkészültségét tekintve a kínai hadsereg nemcsak méretében haladta meg az indiait, hanem kiképzésében és tapasztalatokban is felette állt. (Sokan harcoltak már a koreai háborúban is a kínaiak közül). Ráadásul a kínai csapatok helyismerete is nagyobb volt, ami szintén előnyt biztosított számukra. Ezen kívül Nehru jelentősen túlbecsülte a Himalája hegység szerepét, amit biztos védvonalnak tartott, valamint az erőviszonyokkal sem volt teljesen tisztában. Felszereltségét tekintve egyik fél sem állt a helyzet magaslatán, mindkét oldalon pénz és hadianyaghiány mutatkozott, és a harcok alatt is mindvégig ellátási gondokkal küszködtek. Ugyanis a legjobban felszerelt indiai csapatok Kasmír környékén tartózkodtak, a kínai oldalon pedig a Taiwan-i szoros környékén koncentráltak a főerők.

A harcok 1962. október 10-től november 20-ig folytak, kisebb-nagyobb megszakításokkal három lényeges területen: nyugaton Akszai Csin körzetében, keleten pedig Walong, valamint Tawang tartományban. 10-én hajnalban egy kínai osztag Tawang körzetében megtámadott és szétvert egy kisebb, 50 fős indiai járőrt, akiknek mintegy 50%-os veszteséget okoztak (eltűnteket és sebesülteket is beleszámítva), ezután

12-én Nehru utasítást adott az indiai csapatoknak a kínaiak kiűzésére az indiai területekről. Ennek ellenére, gyakorlatilag csak október 20-ától kezdődtek a nagyobb harcok, így hivatalosan is ekkortól datálják a háború kezdetét. 20-án a kínaiak mindhárom fő fronton támadást indítottak. Keleten először is a MacMahon vonaltól északra állomásozó indiai csapatokat szorították vissza Tawang körzetébe, majd ezután az ott állomásozó indiai haderőt támadták. A túlerő ellen harcoló indiaiak október 23-ra kiűrtették a tawangi körzetet, ahová aztán be is vonultak a kínaiak, mintegy 10 mérfölddel átlépve a MacMahon vonalat. A keleti hadszíntér másik jelentős pontján, Walongban is harcok kezdődtek. Ezekkel a támadásokkal egyidőben nyugaton Akszai Csin környékén is megindultak a kínai egységek. Itt azonban keményebb ellenállásba ütköztek, az indiaiak szervezettebbek voltak, azonban alapvetően egy Pakisztán irányából érkező támadásra voltak készülve, így itt is vissza kellett vonulniuk. Ezek a harcok október 24-ére lényegében véget értek, hosszabb szünet következett be a harcokban, ugyanis a kínaiak elérvén céljaikat, leálltak a támadásokkal.

Október 24-én Csou En-laj Nehrunak írt levelében felajánlotta a csapatok kétoldalú visszavonását és a helyzet tárgyalásos rendezését, de nem tudtak megegyezni abban, hogy pontosan milyen mértékben is vonják vissza a haderőket. Ennek ellenére folytatódtak a diplomáciai puhatolózások.

November 14-én, Nehru születésnapján, ismét kiújultak a harcok. Először is az indiai sereg Walong körzetében ellentámadással próbálkozott, azonban nem járt sikerrel, majd a kínai ellencsapás innen is kiszorította őket. Ezután Akszai Csin területén is kiújultak a hadműveletek, november 18-ra innen is kiűzték a még ott állomásozó indiaiakat. NEFA területén is kínai előrenyomulás történt, sőt már a gazdaságilag igen fontos Asszam tartományt fenyegették. A megrettent Nehru próbált nyugati segítséget szerezni. Az Egyesült Államok jelentős mennyiségű felszerelés

érkezett, sőt még egy anyahajót is a Bengáli-öbölbe irányítottak.

Ekkor azonban, november 20-án Kína meglepetésszerűen egyoldalú tűzszünetet jelentett be. Nemcsak a tűzszünet, hanem annak a tartalma is igen meglepő volt: az összesen 47.000 négyzetmérföld vitatott területből a kínaiak csak a 15.000 négyzetmérföldnyi Akszai Csin tartották meg, a 32.000 négyzetmérföld területű NEFA Indiáé maradt, tehát annak ellenére, hogy Kína győzött, kevesebb területtel került ki a harcokból mint a vesztes India. Ha jobban megnézzük, a tűzszünet eredménye voltaképpen az 1959-es Csou En-laj ajánlat megismétlése volt. Kína csak az útvonalak ellenőrzése szempontjából jelentős, stratégiai fontosságú területeket tartotta meg.

A harcokban hivatalos indiai adatok szerint mintegy 1400 indiai lelte halálát, mintegy 5500-an estek fogságba vagy tűntek el. Kína nem tett közzé hivatalos statisztikákat.

A háború tehát igen korlátozott mértékű volt, nem is hozott jelentős területi változásokat, azonban hatása, és politikai következményei annál fontosabbak voltak. A háború azért is „sajátos” volt, mert egyik fél sem vetette be légierejét, és a diplomáciai kapcsolatokat sem szakították meg.

A következmények

Annak ellenére, hogy az indiai csapatok vesztek a háborúban, India végül is több szempontból voltaképpen jól járt: a vitatott terület nagy részét megtarthatta, felismerte hadseregének hibáit (ami majd az 1965-ös Pakisztánnal vívott háború során bizonyult jelentősnek), szorosabbra fűzte együttműködését a Nyugattal. Persze az elszenvedett veszteségek sem csak területiek és katonaiak voltak: megtépázódott az ország nemzetközi szerepe (India hírnevének aláásása is felfogható a kínaiak egyik céljaként), több harmadik világbeli ország kiábrándult az el nem kötelezettek mozgalmá-

ból (ezen országok nem is álltak ki India mellett).

Kínának a háború nemcsak a presztízs szempontjából volt fontos (a stratégiai célok mellett), hanem az addig nem túl jó kínai–pakisztáni kapcsolatok is fejlődtek. A háború „jó időzítése miatt” (ekkor zajlott a kubai rakétaválság is) a Szovjetunió semleges maradt a háború kapcsán, nem állt ki India mellett, a korábbi években kialakult szovjet–indiai jó viszony ellenére. A nyugati világ nagy része elítélte a kínai támadást, agresszornak bélyegezve az országot, így Pekingnek a Nyugathoz való viszonya tovább romlott.

(Kis István)

Források

Jordán Gyula (1999): Kína története, Budapest, Aula Kiadó

Stanly Wolpert (2009): India (fourth edition) University of California Press Berkeley and Los Angeles, California

Calvin, James Barnard (1984): The China-India Border War, Marine Corps Command and Staff College <http://www.globalsecurity.org/military/library/report/1984/CJB.htm>

Convention Between Great Britain, China, and Tibet, Simla (1914) <http://www.tibetjustice.org/materials/treaties/treaties16.html>

Indiai-kínai háború: http://www.globalsecurity.org/military/world/war/india-china_conflicts.htm